

ingediend op **1938** (2023-2024) – Nr. 1
22 december 2023 (2023-2024)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor Binnenlands Bestuur,
Gelijke Kansen en Inburgering
uitgebracht door Nadia Sminate

over de werking
van het Vlaams Mensenrechteninstituut (VMRI)

Samenstelling van de Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering:

Voorzitter: Kris Van Dijck.

Vaste leden:

Maike De Vreese, Nadia Sminate, Annabel Tavernier, Kris Van Dijck, Paul Van Miert;

Yves Buysse, Chris Janssens, Sam Van Rooy;

Katrien Partyka, Brecht Warnez;

Bob Savenberg, Bart Tommelein;

Staf Aerts, An Moerenhout;

Maxim Veys.

Plaatsvervangers:

Andries Gryffroy, Liesbeth Homans, Bert Maertens, Freya Perdaens, Elke Sleurs;

Adeline Blancaert, Guy D'haeseleer, Kristof Slagmulder;

Koen Van den Heuvel, Hilâl Yalçın;

Stephanie D'Hose, Emmily Talpe;

Celia Groothedde, Jeremie Vaneeckhout;

Kurt De Loo.

Toegevoegde leden:

Lise Vandecasteele.

INHOUD

1. Toelichting door de genodigden	4
2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden	8
2.1. Tussenkoms van Nadia Sminate.....	8
2.2. Tussenkoms van Katrien Partyka.....	8
2.3. Tussenkoms van Maxim Veys	9
2.4. Tussenkoms van Yves Buysse	9
3. Antwoorden van de genodigden	10
4. Replieken van de commissieleden	13
5. Aanvullende antwoorden van de genodigden	14
Gebruikte afkortingen.....	15
Bijlage: zie de dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Binnenlands Bestuur, Gelijke Kansen en Inburgering hield op 12 december 2023 een hoorzitting over de werking van het Vlaams Mensenrechteninstituut. Aan de hoorzitting werd deelgenomen door David Stevens, directeur Vlaams Mensenrechteninstituut, en Heidi Vander Poorten, adjunct-directeur Vlaams Mensenrechteninstituut.

De getoonde presentatie is terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

1. Toelichting door de genodigden

David Stevens zegt dat het VMRI tot stand kwam in oktober 2022. De raad van bestuur en het transitieteam zijn in februari en maart 2023 gevormd. De eerste aanwervingsgolf dateert van september-oktober 2023. Daarbij zijn onder meer de directie en de geschillenkamer grotendeels aangesteld. Er lopen momenteel aanwervingsrondes. Voor de Geschillenkamer en de Eerstelijnsdienst en Bemiddeling is de fase van de selectiegesprekken bezig. Er staan ook nog vijf vacatures open voor de afdeling Bewustwording, Onderzoek en Advies. Vanaf 2024 worden er verdere aanwervingen gepland.

De presentatie bevat het organigram dat na de begrotingsbespreking aan de commissie werd bezorgd. Het is de versie waarin de lopende vacatures mee zijn ingevuld. Die functies zijn ingevuld met 'X'. Begin 2024 zal het VMRI in een meer evenwichtige situatie belanden dan momenteel het geval is.

De taak die Heidi Vander Poorten als transitie manager heeft uitgevoerd van maart tot september 2023 was bedoeld om de Eerstelijnsdienst en Bemiddeling operationeel te houden, en om daar, bij de uitstap uit Unia vanaf maart 2023, geen gat te laten vallen op het vlak van bemiddeling en behandeling van klachten en meldingen. Ze heeft die taak met verve vervuld. Door de nieuwe aanwervingen zal het VMRI naar een meer evenwichtige situatie gaan, waardoor ook de andere taken beter aan bod komen, ook op het vlak van besteding van middelen.

Er staan nog negen extra aanwervingen on hold door een beslissing van de raad van bestuur. Het gaat onder meer om een afdelingshoofd Eerstelijnsdienst en Bemiddeling, drie bemiddelaars, een bijzitter van de Geschillenkamer, drie adviseurs voor de afdeling Bewustwording, Onderzoek en Advies, en één administratieve medewerker. Het is de bedoeling om een reserve te hebben, om bij de verdere planning van de capaciteit meer verfijnd in te spelen op de behoeften. De concrete invulling van die functies zal dus afhangen van de beslissing van de raad van bestuur.

De opdrachten en taken van het VMRI zijn opgedeeld in twee blokken. Aan de ene kant is er de opvolging van meldingen van schendingen van mensenrechten. Dat kan gaan over privacy, over de vrijheid van meningsuiting en over allerlei soorten mensenrechten. Daarbij is er geen sprake van een individueel traject. Die meldingen kunnen dus niet leiden tot een bemiddeling of een uitspraak van de Geschillenkamer. Er zijn wel algemene bevoegdheden zoals bewustwording, informatieverstrekking en bijstand, doorverwijzing naar andere instanties, advies en onderzoek.

Aan de andere kant is er een individueel traject voor klachten die door de burgers kunnen worden ingediend inzake schendingen van het Vlaamse Gelijkekansen-decreet of hogere wetgeving. In beginsel wordt er bemiddeling opgestart. Indien die niet slaagt, volgt er een niet-bindend oordeel van de Geschillenkamer.

Kort samengevat doet het VMRI op het Vlaamse niveau wat het FIRM, Unia en het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen op het federale niveau doen.

Het eerste belangrijke aandachtspunt is de opmaak van het strategisch plan, wat decretaal verplicht is. Op een tweedaagse eind november 2023 hebben alle medewerkers, de leden van de raad van bestuur en de Geschillenkamer gereflecteerd over de missie, de visie en de waarden die het VMRI wil uitdragen en over de prioriteiten. Het resultaat is een tekst die nog niet stabiel genoeg is om tijdens de hoorzitting te delen, maar die dicht staat bij een hoofdstuk uit het ontwerp van strategisch plan rond visie, missie, waarden en prioriteiten.

Er zijn ook vier werkgroepen aangeduid: de werkgroep Bewustwording, getrokken door David Dessin, de werkgroep Stakeholders, getrokken door Heidi Vander Poorten en David Stevens, de werkgroep Advies, getrokken door David Dessin en ten slotte de werkgroep Toegankelijkheid, getrokken door Sarah Lambrecht, de voorzitter van de Geschillenkamer. Die vier belangrijke topics worden de komende weken en maanden omgezet in actieplannen en worden thematische invalshoeken van het strategisch plan.

De spreker staat stil bij de aandachtspunten. Het VMRI moet op de kaart worden gezet als een wetenschappelijk instituut rond discriminatie, gelijke kansen en mensenrechten. Daarnaast moet het ook relevant zijn voor de burgers, wat niet evident is. Het gaat dan om het behandelen van klachten en het zo goed mogelijk van dienst zijn voor burgers die op zoek zijn naar antwoorden. Op het moment van de hoorzitting is er nog geen duidelijke visie op de grootteorde van de aanpak. Het is wellicht niet mogelijk om maximaal in te zetten op beide domeinen, een zekere gradatie is dus nodig. De spreker benadrukt dat wel degelijk beide opdrachten moeten worden uitgevoerd.

Bijkomende taken, die ook uit het Vlaams Parlement kunnen komen, kunnen een valkuil zijn, zeker als daar geen extra middelen tegenover staan. Niet alleen in het Vlaamse landschap, maar ook federaal en Europees is er een tendens van het oprichten van allerlei meldpunten en geschillenkamers. Het model van het VMRI komt overal op. Er moet goed over worden nagedacht om de focus op mensenrechten en discriminatie te behouden en niet overall in mee te gaan en een meldpunt voor alles te worden. Bij de benadering van strategische samenwerkingen zal dat altijd de toetssteen zijn. Ondanks de welwillendheid is focus heel belangrijk.

Er is een goede samenwerking met andere onafhankelijke organen, waaronder het FIRM, het IGVM en Unia. De politieke bladzijde rond de uitstap is omgedraaid, en zowel het VMRI als de partners hebben de maturiteit om samen te werken in het belang van de burger en die niet nodeloos van het kastje naar de muur te sturen. Het 'no wrong door'-principe wordt toegepast en werkt. Maar er zijn wel verbeteringen mogelijk. Soms stuurt een andere instantie een klacht door die volgens het VMRI meer bij die instantie past dan bij het VMRI. In ieder geval vindt het gesprek plaats.

Een belangrijke doelstelling is het behalen van de A-status. Dat gaat het VMRI wellicht niet alleen kunnen; daarom zit men noodzakelijkerwijs samen met enkele partners. Ook op het niveau van de directie en raden van bestuur wordt in kaart gebracht hoe dat strategisch kan worden voortgezet. Er is veel goede wil om een gezamenlijke A-status te behalen, maar dat is wellicht niet iets voor de heel korte termijn of voor de huidige zittingsperiode. Op het federale niveau moet er met name nog wat huiswerk worden gemaakt over de asymmetrische interfederalisering van het FIRM.

De doelstelling is om, zodra men weet hoe de samenwerking verloopt, die pragmatische aanpak rond concrete cases op te bouwen tot samenwerkingsprotocollen, dus overeenkomsten tussen de verschillende instanties, met het oog op een samenwerkingsakkoord dat het principe van het unieke of gezamenlijke loket zou kunnen vormgeven.

Binnen de Vlaamse context wordt er samengewerkt met verschillende andere klachten- en meldingsinstanties, maar ook met eerstelijnsdiensten van operationele partners zoals De Lijn en VRT. Ook daar ervaart de spreker heel veel goodwill ten opzichte van het VMRI.

Een derde punt is de samenwerking op lokaal vlak. Daar werkt het VMRI zowel met individuele centrumsteden of grotere steden als met lokale partners en de VVSG samen rond twee aspecten. Het is enerzijds de bedoeling dat mensen met problemen rond mensenrechten of discriminatie de weg vinden naar het VMRI. Aangezien die mensen vaak de weg vinden naar het lokale bestuur, is het de bedoeling dat het lokale bestuur hen naar het VMRI toeleidt. Anderzijds worden er plannen ontwikkeld om de kennis die het VMRI opbouwt, ter beschikking te stellen aan het lokale niveau.

Op het vlak van communicatie en visibiliteit wordt er veel gezaaid. De spreker verwacht tegen het einde van het eerste kwartaal van 2024 de resultaten te kunnen oogsten. Volgens hem is dat geen slechte doorlooptijd.

Het VMRI is een communicatiestrategie aan het operationaliseren met al eerste voorzichtige stapjes op sociale media. Het heeft ook proactief gereageerd op het bericht dat de KU Leuven een klacht ingediende rond het potentieel discriminatieprobleem in haar studentenmoskee.

Het VMRI is bezig met een bekendmakings- en bewustwordingscampagne die vooral focust op het ruime publiek en met het oog op het oogsten van klachten. Het is de visuele identiteit aan het herontwikkelen. De huidige look-and-feel is voorlopig. De bestekken voor de vernieuwing van de website worden gegund. De telefonische bereikbaarheid blijft ook een aandachtspunt in de toegankelijkheid en de visibiliteit van het VMRI.

Wat hr betreft, lopen de geplande aanwervingen; alle afdelingen worden verder versterkt. Het VMRI is de interne werkprocessen op het vlak van hr aan het uitwerken en een opleidingskader voor het personeel aan het ontwikkelen. Er is een vraag ingediend om het besluit rond de rechtspositieregeling aan te passen om het VMRI te laten toetreden tot het Vlaams Pensioenfonds. Ook het arbeidsreglement wordt voorbereid.

Het VMRI is het dossieropvolgingssysteem aan het verfijnen en het gaat binnenkort nog extra modules voor de afdeling Bewustwording, Onderzoek en Advies en voor de Geschillenkamer ontwikkelen.

Vervolgens brengt de spreker de verschillende afdelingen in kaart. De Eerstelijnsdienst en Bemiddeling is de drukst bevolkte dienst, de dienst die in de transitie goed werd ontwikkeld. De eerste succesvolle bemiddelingen zijn afgerond. Dat is heel hoopgevend. De spreker krijgt van de mensen op het terrein de feedback dat ze soms positief verbaasd zijn dat ze door hun neutrale positie tot een oplossing kunnen komen en dat het vaak al helpt als partijen naar elkaars verhaal luisteren. Dat is een heel arbeidsintensieve oefening. Ook de eerste niet-succesvolle bemiddelingen zijn achter de rug. Die worden binnenkort naar de Geschillenkamer doorgestuurd.

Binnen de Eerstelijnsdienst werkt men heel actief rond meldingen over mensenrechtenschendingen, al is daar nog werk aan de winkel. Dat probeert het VMRI op te vangen door interne opleidingen.

Midden november waren er 619 dossiers: 482 klachten en 137 meldingen. Het gaat over de grote Vlaamse beleidsdomeinen. De cijfers zijn nog niet statistisch relevant. De spreker wil er nog geen inhoudelijke conclusies rond prioriteiten of

doelstellingen aan koppelen. Onderwijs is een grote klant, op de tweede plaats staat Wonen, dan volgen Welzijn, Werk, Sport, Cultuur, Openbaar Vervoer en Toerisme.

In 284 gevallen gaat het over een ongelijke behandeling, dus een discriminatie, in tachtig gevallen over de weigering van redelijke aanpassingen voor personen met een handicap, in 76 gevallen over directe discriminatie, in 46 gevallen over intimidatie of seksuele intimidatie, in twintig gevallen over indirecte discriminatie en negentien gevallen betreffen onbekende gronden.

In het geval van klachten over gelijke kansen gaat het in de meeste gevallen over handicap, redelijke aanpassingen, raciale kenmerken, vermogen en over burgerlijke stand, alleenstaanden of grote gezinnen.

Er zijn zeventien klachten rond discriminatie in Brussel. Voor vijf klachten daarvan is het VMRI zelf bevoegd, en het gaat daar ook effectief mee aan de slag. Dat gaat over discriminatieklachten, waarvoor dus uiteindelijk de Geschillenkamer bevoegd is, over eentalige Nederlandstalige instellingen in verband met Vlaamse Gemeenschapsbevoegdheden in Brussel. In twee gevallen heeft het VMRI geoordeeld dat het om een Vlaamse bevoegdheid in Brussel gaat, maar dat het Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag meer aangewezen is omdat het bijvoorbeeld over grensoverschrijdend gedrag gaat waar geen discriminatie aan te pas komt.

De afdeling Bewustwording, Onderzoek en Advies is recent opstart. Het afdelingshoofd is midden september begonnen. Er kruipt tijd in de aanwerving van de bijkomende krachten. Die afdeling heeft heel sterk ingezet op de ontwikkeling van een beleid, een planning en een methodologie voor advisering. De eerste adviezen zijn in opmaak en worden op 12 december 2023 om 18 uur aan de raad van bestuur voorgelegd. De spreker hoopt dat die op korte termijn het levenslicht zullen zien.

Er is overleg geweest met het FIRM, Unia en het IGVM over de complementaire werking en de samenwerking op het vlak van rapportering, ook in de internationale context, bijvoorbeeld het schaduwrapport Handicap dat tegen augustus 2024 moet worden opgeleverd en de rol die het VMRI daarin kan opnemen.

Het VMRI doet ook mee aan de EDUbox van VRT rond data en privacy, een heel dankbaar instrument om een jong en onderwijsdoelpubliek te kunnen aanspreken.

De invulling van de vacatures voor griffier en referendaris van de Geschillenkamer is op 17 oktober 2023 opgestart. De eerste niet-succesvolle bemiddelingen liggen klaar om te worden doorgestuurd naar de Geschillenkamer. Men wacht nog op een besluit van de Vlaamse Regering over de procedure. De spreker hoopt dat dat er nog voor het einde van het jaar komt. De Geschillenkamer is intussen zelf haar interne procedures en processen aan het ontwikkelen. Er is ook een behoefteanalyse gebeurd voor het dossieropvolgingssysteem. Verder vindt de spreker het heel positief dat de Geschillenkamer naar buiten komt en zichzelf bekendmaakt.

Ten slotte wijst de spreker op twee bijkomende taken, met de kanttekening dat die de focus van het VMRI niet mogen wegnemen. Enerzijds is er het Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag, een samenwerking tussen het VMRI en het Agentschap Justitie en Handhaving, dat een gezamenlijk portaal moet worden voor alle vormen van grensoverschrijdend gedrag. Het VMRI is daarbij bevoegd voor seksuele en discriminerende intimidatie, het Agentschap Justitie en Handhaving voor grensoverschrijdend gedrag. Wat de dienstverlening betreft, richt het VMRI zich op het neutraal bemiddelen en oordelen, en het agentschap doet aan slachtoffergerichte hersteltrajecten en therapeutische begeleiding. Beide diensten zijn momenteel operationeel en er is regelmatig overleg en uitwisseling. De uitrol van het gezamenlijke portaal wordt in het eerste kwartaal van 2024 verwacht.

Anderzijds verwijst de spreker naar het rapport over seksueel misbruik dat eraan zit te komen. De federale ombudsmannen stellen een dossier op van individuele meldingen, waarvan dan een vertaalslag zal moeten worden gemaakt naar het Vlaamse beleid. Het VMRI stelt zich beschikbaar om daaraan mee te werken, maar het is aan het Vlaams Parlement om daarover te beslissen.

2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

2.1. Tussenkost van Nadia Sminate

Nadia Sminate brengt de hevige debatten in herinnering die voorafgingen aan de oprichting van het VMRI, maar is blij dat ze nu kan kennismaken met de mensen van het instituut. Ze merkt op dat het decreet tot oprichting van een Vlaams Mensenrechteninstituut heel veel opdrachten aan het VMRI heeft toegekend en wil stilstaan bij de verhouding tussen al die verschillende opdrachten. De N-VA-fractie wil niet dat er opnieuw een soort discriminatie-instituut komt dat altijd de kant van de klager kiest. Het VMRI dient net een bredere opdracht ter harte te nemen, waarbij meerdere visies inzake het mensenrechtendebat worden gerespecteerd, in tegenstelling tot hoe het in het verleden was. In de presentatie werd onder meer verwezen naar de verhouding tussen autoriteit en effectiviteit. Voor de spreker is het duidelijk dat autoriteit daarin nog altijd de belangrijkste component is.

Verder noteert de spreker dat de afdeling Bewustwording, Onderzoek en Advies nog niet volledig is ingevuld. Waarom lopen die aanwervingen vertraging op? Wat wordt er precies bedoeld met de evoluerende noden? Wil dat zeggen dat er mogelijk nu al wordt afgeweken van het initiële personeelsplan? Kan daar wat meer toelichting bij worden gegeven?

De spreker benadrukt nogmaals dat het niet de intentie van de decreetgever was om van het VMRI een instituut te maken dat telkens voorziet in individuele ondersteuning. Men kan immers niet een onafhankelijke instelling willen zijn en zich tegelijk positioneren in individuele zaken, iets wat Unia wel deed. De spreker roept op tot voorzichtigheid op dat vlak.

Er werd ook verwezen naar het belang van samenwerking met andere partners, vooral met betrekking tot het behalen van de A-status. De spreker stelt vast dat wat Unia betreft, de sfeer niet altijd optimaal is en vertrouwt erop dat het VMRI dat niveau wel kan overstijgen. Hoeveel staat het met de samenwerking met andere instituten? Zijn er al gesprekken opgestart? Zijn er protocollen afgesproken?

Tot slot is de spreker heel benieuwd naar het in opmaak zijnde strategisch plan. Ze vraagt het VMRI om dat ook in het Vlaams Parlement te komen toelichten zodra het klaar is.

2.2. Tussenkost van Katrien Partyka

Katrien Partyka zegt dat de commissie lang heeft gewacht op de hoorzitting. Ze vindt het mooi om te zien hoe het VMRI wordt uitgebouwd.

De spreker heeft een vraag over het gemeenschappelijk portaal van het Agentschap Justitie en Handhaving en het VMRI. Ze wil weten hoe dat portaal er zal uitzien en hoe dat vorm zal krijgen.

Op de agenda van de Vlaamse Regering staat een BVR over de Geschillenkamer, die op korte termijn kan worden opgestart. Er was discussie over de niet-justitiële organisatie van de Geschillenkamer. De spreker kijkt uit naar de werking en de eerste bevindingen daarover.

Uit de eerdere presentatie bleek dat er heel wat op de planning staat tijdens het eerste kwartaal van 2024. De spreker vindt het een goed idee om het VMRI nog eens uit te nodigen in de loop van 2024.

De spreker vindt het belangrijk om het VMRI naambekendheid en een identiteit te geven. Er moet autoriteit worden opgebouwd, en dat begint met de naambekendheid. De modale Vlaming kent het VMRI nog niet, en dus wordt de communicatie nog een uitdaging.

De telefonische bereikbaarheid van het VMRI is belangrijk. Daarnaast bestaan er nog veel andere kanalen om contact op te nemen. De spreker vraagt zich af of er alleen telefonisch contact kan worden opgenomen dan wel of dat ook via andere kanalen mogelijk is.

De spreker hoorde te weinig toelichting over hoe het VMRI een internationale A-status wil bereiken. Er moeten samenwerkingsakkoorden worden gemaakt met de federale instanties. Worden er op dat vlak vorderingen gemaakt? De spreker trekt niet in twijfel dat er wordt gewerkt aan protocollen, maar bij de overgang van Unia naar het VMRI was het bereiken van een A-status een gevoelig punt.

De spreker wil weten of Brussel voldoende wordt gedekt door het VMRI. Uit cijfers blijkt dat er klachten komen uit Brussel. Ze veronderstelt dat het VMRI ook daar naar behoren werkt.

Wat is het verschil tussen meldingen en klachten? Zijn meldingen minder belangrijk dan klachten?

2.3. Tussenkoms van Maxim Veys

Maxim Veys meent dat het VMRI goed op koers zit in de uitrol van de praktische werking. Het is een goede zaak dat er wordt gekeken naar de toegankelijkheid. De spreker kijkt uit naar de toekomstige actieplannen.

De lokale besturen hebben een cruciale rol in de ondersteuning van de toeleiding naar het VMRI. Unia werkte in veel steden en gemeenten met zitdagen. Gaat het VMRI dat ook doen of zal er meer digitaal worden gewerkt?

De optie tot 'dissenting opinions' moest nog verder worden besproken. Wat is op dat vlak de stand van zaken?

2.4. Tussenkoms van Yves Buysse

Yves Buysse sluit zich aan bij de opmerking over het strategisch plan. Alles moet van daaruit starten. Nu worden er al zaken uitgerold terwijl het plan nog niet is gefinaliseerd.

Hij ziet dat er een viertal werkgroepen actief zijn en vraagt zich af hoe de stakeholders worden bepaald en of die al vastliggen. Hij wil weten of er met concrete organisaties of personen wordt gewerkt.

De modaliteiten en de samenwerking met Unia zijn nog niet duidelijk voor de spreker. Kan dat wat concreter worden toegelicht?

Lokaal zal er worden gewerkt met doorverwijzingssystemen in overleg met de VVSG. De spreker vraagt of er wordt gewerkt met zitdagen en wil meer weten over de lokale verankering en de lokale dienstverlening.

De spreker vraagt zich af of het in de cijfers over klachten en meldingen telkens over unieke dossiers gaat, dan wel of het kan gaan over meerdere meldingen of klachten in dezelfde zaak. Dat kan tot verschillende interpretaties van de cijfers leiden.

3. Antwoorden van de genodigden

David Stevens is het eens met Nadia Sminate dat er een evenwicht moet zijn tussen het mensenrechten- en het gelijkekansenmandaat, zoals het in het decreet is aangegeven. De algemene bevoegdheden op het vlak van mensenrechten mogen niet te vaag blijven, en er moeten ook stappen worden gezet op het vlak van discriminatie en gelijke kansen door bemiddeling en oordelen. Dat evenwicht is essentieel om het VMRI correct vorm te geven. Het onevenwicht dat er bij de start in september 2023 leek te zijn, was louter het gevolg van de opdracht die aan de transitie-manager werd gegeven. Die moest ervoor zorgen dat er geen achteruitgang ontstond in de behandeling van klachten van individuele burgers. Dat is ook niet gebeurd.

Over de invulling van de vacatures bij de afdeling Bewustwording, Onderzoek en Advies is de spreker genuanceerd. Er werden wel degelijk vacatures opengesteld. Vandaag lopen er vijf aanwervingen. Door omstandigheden werden ze later opengesteld dan die voor de Geschillenkamer en de Bemiddelingsdienst, maar dat is een puur administratieve aangelegenheid.

De spreker deelt dan weer wel de inzichten van Nadia Sminate over de evoluerende noden. Hij wil alle noden, diegene die betrekking hebben op mensenrechten, op gelijke kansen of andere taken, transparant en methodisch aanpakken. In het strategisch plan zullen er indicatoren en meetinstrumenten worden opgenomen om de noden objectief te documenteren. De jaarlijkse begrotingsbesprekingen in het Vlaams Parlement lijken hem een goed moment om daarover een gesprek te hebben.

Er wordt niet afgeweken van het originele personeelsplan. Er staan vandaag wel negen posten bewust on hold, precies omdat men eerst de noden wil aftasten en niet meteen de hele machine zomaar wil laten doorstarten. Enige flexibiliteit is aangewezen. Het zou ook best kunnen dat de raad van bestuur gaandeweg bepaalde klemtonen legt. In elk geval wordt het onevenwicht snel rechtgetrokken. Mogelijk al in januari 2024 zal het organogram er een stuk evenwichtiger uitzien dan vandaag.

Heidi Vander Poorten wijst erop dat er met de eerste wervingsgolf voor de afdeling Bewustwording, Onderzoek en Advies weinig werd gekandideerd. Er is nu al een grotere opkomst voor de vijf vacatures die vandaag openstaan. Dat is niet verwonderlijk, aangezien er nu wel een kader voor de organisatie is. Dat zet wellicht meer sterke profielen aan om de sprong te wagen.

David Stevens heeft het vervolgens over de opbouw van geloofwaardigheid en autoriteit enerzijds, en effectiviteit anderzijds. Hij is het ermee eens dat het starten van rechtszaken niet noodzakelijk meer autoriteit verstrekt. In het strategisch plan zal worden opgenomen dat het de bedoeling is om zoveel mogelijk gezag en expertise intern op te bouwen zodat het VMRI zich niet noodzakelijk afhankelijk stelt van het oordeel van anderen, bijvoorbeeld rechters.

De samenwerking met Unia, zowel op het terrein als tussen directies en raden van bestuur, verloopt positief, al benadrukt de spreker dat hij niet naïef is. Het is de bedoeling om met Unia een protocol te sluiten, maar het is verstandig om eerst de complementariteit tussen de organisaties concreet af te tasten. Dat zal tot een sterkere samenwerkingsovereenkomst leiden, die uiteraard door het wetgevende en uitvoerende niveau zal vormkrijgen. Het is niet mogelijk om daarop een timing

te plaatsen, al lijkt het wel onwaarschijnlijk dat het nog tijdens de huidige zittingsperiode haalbaar zou zijn.

Zijn de visie en de waarden stabiel? En kan dat in maart nog eens toegelicht worden? Dat is mogelijk in het kader van de besprekingen over de begrotingsaanpassing. De spreker gaat graag in op de uitnodiging om regelmatig naar de commissie te komen om eventuele toekomstige vragen over de werking van het VMRI te beantwoorden.

Heidi Vander Poorten vult nog twee elementen aan over de samenwerking met Unia. Ten eerste vindt ze het belangrijk dat de verstandhouding met Unia goed loopt, vooral op het niveau van klachten en meldingen. Volgens haar blijven er geen meldingen van burgers onbeantwoord en is er sprake van een warme, actieve doorverwijzing naar Unia wanneer het VMRI zelf niet bevoegd is, en vice versa. Een tweede punt gaat over het belang van de neutraliteit. De spreker stelt dat de positie van het VMRI op vraag van de decreetgever neutraal en meerzijdig partijdig is, wat een ander traject is dan dat van Unia. Volgens de bemiddelaars is het gelukt om met tips and tricks een neutrale positie in te nemen die van bij het begin van het traject bij de partijen een zekere openheid geeft om via bemiddeling tot een oplossing te komen.

Vervolgens gaat *David Stevens* in op de vragen van Katrien Partyka over de samenwerking met het Vlaams Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag. Hij benadrukt nogmaals dat de operationele samenwerking van het VMRI en het Agentschap Justitie en Handhaving er een is tussen gelijken. Wat de middelen betreft, blijkt dat het Agentschap Justitie en Handhaving over meer mensen beschikt dan het VMRI, dertien versus twee, maar dat vindt de spreker niet belangrijk. Belangrijk is dat het een samenwerking tussen gelijken is, en geen hiërarchische verhouding, waarbij er naast de neutrale bemiddeling door het VMRI ook twee diensten zijn die aangeboden worden door het Agentschap Justitie en Handhaving: het ondersteuningstraject en het persoonsgebonden traject. Het is belangrijk dat het keuzeaanbod voor de burger die problemen ervaart, of het nu over grensoverschrijdend gedrag gaat of over VMRI-klachten, en de toewijzingscriteria aan de verschillende organisaties samen met het Agentschap Justitie en Handhaving worden uitgebouwd. De creatie van een andere instantie met een ruimere bevoegdheid die de bevoegdheid van het VMRI omvat, zou niet goed zijn.

Er was ook een vraag naar de zin van een geschillenkamer in justitiële sfeer. De spreker vindt de kwaliteit van de oordelen cruciaal voor het opbouwen van gezag of autoriteit. De Geschillenkamer zet maximaal in op zelf tot de juiste oordelen komen en rechtspraak creëren, zodat er bakens worden uitgezet en de afdeling Bewustwording, Onderzoek en Advies daarmee aan de slag kan gaan. Als iets thematisch terugkeert, kan daar proactief een advies over worden geformuleerd of kan men eventueel belangenverenigingen samenroepen als er daar een systematische klant van zou zijn bij het VMRI. Alle elementen zouden zo in elkaar moeten passen, zonder noodzakelijkerwijs afhankelijk te zijn van het oordeel van externe magistraten.

De spreker vindt het logisch dat het strategisch plan in de commissie zou worden voorgesteld. Hij is bereid om aan het einde van het eerste kwartaal van 2024 nog eens terug te komen.

Er was ook nog een vraag over de multimodaliteit van de communicatie. Van een moderne overheidsorganisatie kan worden verwacht dat ze multimedial werkt en klachten toelaat. Dat staat op de agenda van de organisatie, maar dat betekent niet dat er bijvoorbeeld tegen eind april 2024 al klachten via LinkedIn of Facebook kunnen worden ingediend. De bedoeling is wel duidelijk: het VMRI wil dicht bij de burger staan, met het liefst één loket en een laagdrempelige toegang.

Heidi Vander Poorten vult aan dat de communicatiecampagne die begin 2024 gepland staat, een brede en diepe campagne wordt, waarbij de focus ligt op kwetsbare groepen die niet spontaan hun weg naar het VMRI vinden. Dat is ook verweven in de samenwerking die het VMRI zoekt met het lokale niveau, waarbij het wil inzetten op intermediaire organisaties die vanuit hun positie dicht bij de bevolking met kwetsbare groepen in aanraking komen. Zij kunnen veel beter dan het VMRI spotten waar potentiële discriminatie speelt om die mensen te activeren in de richting van het VMRI.

David Stevens komt terug op de A-status. Wat het VMRI probeert te doen, is zo goed mogelijk samenwerken om te weten wat er in een protocol moet komen, tussen de verschillende instellingen onderling, eventueel ook bilateraal in aanloop naar een ruimer protocol, om het later te vertalen in een samenwerkingsakkoord. Het is de bedoeling om als VMRI zo goed mogelijk geïnformeerd te zijn.

Verder vindt de spreker de conclusie dat het model in Brussel naar behoren werkt, wat prematuur. Voorlopig gaat het over zeven ontvankelijke klachten over Vlaamse bevoegdheden in Brussel op een totaal van zeshonderd. De cijfers in Brussel en Vlaanderen zijn dus nog niet voldoende statistisch relevant en de meetmethode staat ook nog niet volledig op punt.

De spreker stipt verder aan dat voor het VMRI de fase van bemiddeling voorafgaand aan een eventueel oordeel van de Geschillenkamer essentieel is. Dat verklaart gedeeltelijk waarom de Eerstelijnsdienst zo groot is en er zoveel mensen aan de slag zijn. Dat heeft allerlei onverwachte gevolgen. Zo zijn er de klagers die niet willen bemiddelen, en rechtstreeks naar de Geschillenkamer willen stappen. Op de vraag of zoiets mogelijk is, is volgens de spreker geen antwoord te vinden in de teksten van het decreet of de memorie van toelichting. Dat is een voorbeeld van de interne processen die men aan het uitwerken is, ook samen met de Geschillenkamer. Daarover moet worden nagedacht. Wanneer het mogelijk zou zijn om rechtstreeks naar de Geschillenkamer te gaan, wordt de verweerder van die klacht de mogelijkheid ontnomen om een neutrale bemiddeling succesvol te beëindigen. Anderzijds gaat de spreker ervan uit dat het decreet bedoelt dat de bemiddeling een soort van verplichte fase is die voorafgaat aan een oordeel. Die problematiek is intern ook al opgeworpen en er wordt naar een antwoord gezocht.

Heidi Vander Poorten verwees al naar de manier waarop men naar het lokale niveau kijkt als intermediairs. Er wordt ook samengewerkt met de VVSG, omdat die een convenant heeft met ABB waarin ruimte is om een aantal pilootprojecten te starten met lokale besturen. Het zijn verschillende types van pilootprojecten, omdat men voelt dat de noden van de besturen variëren. De nood aan ondersteuning tout court varieert en ook de rol die zij zien voor het VMRI. Die zaken liggen besloten in de pilootprojecten tussen de VVSG en ABB, waarin het VMRI een actieve rol speelt.

De spreker komt bij de vraag over zittingsdagen. Vaste meldpunten op het veld, kleine VMRI-antennes, zijn volgens de spreker niet voorzien in het decreet. De bijzondere wet tot hervorming der instellingen maakt dat het VMRI dat ook niet kan, aangezien het niet in het decreet staat. Er kunnen wel occasioneel zittingsdagen worden georganiseerd. Het VMRI is er nog niet uit of men dat gaat doen. Unia signaleerde wel dat de start van dat concept intussen dateert van twintig jaar geleden. Zij zagen de opkomst naar die fysieke zittingsdagen naar beneden gaan, tot ze bijna of zelfs helemaal werden afgeschaft. Het VMRI wil dat verder voorbereiden en onderzoeken of het zin heeft. Men voelt dat er online veel meer toestroom is dan fysiek. Het VMRI gelooft meer in het mobiliseren en warm maken van mensen via de intermediairs om een vlotte – al dan niet online – weg naar het instituut aan te bieden.

Op het moment dat er een ontvankelijke klacht binnenkomt, gaat het VMRI wel te velde voor bemiddeling, tot en met de locaties waar de klachten zich afspelen. Begin december 2023 trok een van de bemiddelaars nog naar Oostende, omdat er zich een problematiek afspeelde in een woonzorgcentrum. Men probeert het binnen de VAC's te houden, waar het VMRI ook kantoor kan houden, wat net iets efficiënter werkt. Als men voelt dat de melder of de verweerder niet in staat is om die verplaatsing te maken, gaat men tot bij hem. Laagdrempeligheid is immers belangrijk.

David Stevens sluit aan met de vraag over de 'dissenting opinions' in de raad van bestuur. Daar is nog geen beslissing over genomen. Hij zal dat opnieuw aankaarten.

Vervolgens komt de spreker bij de vragen van Yves Buysse over de transversale werkgroep Stakeholders. Er werden alvast heel veel contacten gelegd. De spreker somt enkele contacten op die de laatste maand hebben plaatsgevonden. Met het oog op advisering en beleidsontwikkeling waren er contacten met de SERV, in verband met onderzoek rond discriminatie met de KU Leuven en met de Vlaamse Regulator voor de Media in verband met monitoring naar aanleiding van hun rapport rond de mediaconcentratie. Daarnaast waren er ook meerdere contacten met de VVSG en Unia en met de instellingen die een regelmatige vergadering hebben met het oog op de gezamenlijke A-statusaccreditatie: het FIRM rond het OCAD en het nationaal preventiemechanisme, Unia, Myria, het Netwerk tegen Armoede, het Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen en het Platform Mensenrechten, een interfederaal platform waarop allerlei overheidsinstanties – niet alleen regionaal, maar ook federaal – zich verenigen.

De spreker duidt dat er drie grote themasessies werden georganiseerd. Bij het thema transversaal waren Beweging.net en de Liga voor Mensenrechten er. Rond het thema ouderen waren dat Foyer, de Ouderenraad en het Ouderenplatform. De derde sessie, rond gender, werd bijgewoond door Çavaria en RoSa. Er werd dus al heel ruim geconsulteerd, en het is de bedoeling om hun visies en bezorgdheden te kunnen meenemen bij het vormgeven van die transversale werkgroepen. Nog niet alles ligt al vast. Sommige zaken zullen wellicht worden opgenomen in het strategisch plan. Het wordt alleszins niet op de lange baan geschoven, maar wellicht begin 2024 opgenomen.

Met Unia heeft het VMRI, naast een heel goede operationele samenwerking, ook een goede uitwisseling op het niveau van de directies en de raad van bestuur. Het gaat daar in eerste instantie om een vlot aanbod van de dienstverlening van de verschillende instanties aan de burger, waar iedereen ook naar streeft. De fragmentatie die er was en/of is, mag de burger immers niet in de kou laten staan.

De cijfers van de individuele klachten zijn nog niet gegroepeerd, behalve in één geval, waar er twintig zijn gegroepeerd rond de hoofddoekenkwestie.

4. Replieken van de commissieleden

Nadia Sminate stelt dat haar vertrouwen in het instituut nog is gegroeid. Ze zit nog met de vraag hoe volksvertegenwoordigers in gesprek kunnen gaan met het VMRI als instituut. Er zijn wel momenten gepland waarbij er in de commissie van gedachten kan worden gewisseld, maar soms kunnen er vragen opkomen op momenten waarop een dergelijk gesprek niet gepland is. Ze vindt niet dat er telkens een grote gedachtewisseling moet komen om één vraag te kunnen stellen. David Stevens raakte dat onderwerp zelf al aan, en zei dat men daarover in gesprek was met het kabinet. De spreker denkt dat het interessant zou zijn als dergelijke vragen rechtstreeks vanuit het Vlaams Parlement aan het VMRI kunnen worden gesteld, en ze meent dat het kabinet daarin geen tussenschakel moet zijn. Het moet een communicatie tussen het Vlaams Parlement en het VMRI zijn. Ze wil graag weten of men dat bij het instituut al dan niet op dezelfde manier ziet.

Verder wil ze ook nog graag weten of er, naast de uitgebreid besproken samenwerking met andere actoren in eigen land, ook wordt samengewerkt met buitenlandse instellingen. In het verleden werd vaak gekeken naar voorbeelden zoals Nederland, Schotland enzovoort. Zijn er daarmee al contacten geweest?

De voorzitter gaat in op het punt van de communicatie tussen volksvertegenwoordigers en het VMRI. Hij verwijst naar de communicatie met de andere parlementaire instellingen, zoals het Kinderrechtencommissariaat en de Vlaamse Ombudsdienst. Het zijn autonome instellingen, en men hoeft dus inderdaad niet via de minister te passeren. Maar anderzijds is het wel interessant, wanneer er pertinente vragen zijn, dat het geen een-op-eencommunicatie wordt en dat de vragen en antwoorden ruimer bekend zijn binnen het Vlaams Parlement. Hij stelt voor te bekijken wat de afspraken zijn met de verschillende instellingen.

5. Aanvullende antwoorden van de genodigden

David Stevens benadrukt dat het VMRI ter beschikking staat van het Vlaams Parlement. Hij denkt ook dat, als het over de werking van het VMRI gaat, het beter is dat de vragen rechtstreeks via het Vlaams Parlement gaan. Hij wou met zijn eerdere opmerking alleen meegeven dat ze er al over hebben nagedacht, en dat ze ter beschikking zijn. Het lijkt hem ook aangewezen om te bekijken hoe dat loopt met de andere onafhankelijke instellingen.

De samenwerking met buitenlandse instellingen is nog embryonaal. De Geschillenkamer heeft bijvoorbeeld al een overleg gepland met het College voor de Rechten van de Mens in Nederland, met de bedoeling om daar zittingen te gaan bijwonen, en een uitwisseling te hebben. Dat is maar een van de actoren, en er is nog werk aan de winkel om ook met andere instituten in Europa een normale werkrelatie uit te bouwen.

Heidi Vander Poorten voegt toe dat het VMRI ook aanwezig was op het jubileumforum van het ENNHRI, het Europees netwerk voor nationale mensenrechteninstellingen. Het is niet mogelijk om meteen heel Europa te bestrijken, maar het VMRI weet waar de sterke voorbeelden zitten. Er zijn al een paar goede contacten gelegd. Het is nu zaak om ook de nodige capaciteit qua mensen te hebben, om daarmee aan de slag te gaan. Dat zit zeker in de plannen, maar meer dan 'de tenen in het water steken' lukt voorlopig nog niet.

Kris VAN DIJCK,
voorzitter

Nadia SMINATE,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ABB	Agentschap Binnenlands Bestuur
BVR	besluit van de Vlaamse Regering
ENNHRI	Europees netwerk voor nationale mensenrechteninstellingen
FIRM	Federaal Instituut voor de bescherming en de bevordering van de rechten van de mens
IGVM	Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen
OCAD	Coördinatieorgaan voor de dreigingsanalyse
RoSa	Rol en Samenleving
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
VAC	Vlaams administratief centrum
VMRI	Vlaams Mensenrechteninstituut
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten